

resultater, der specielt betoner behovet for "technology transfer" på området. Det første egentlige bidrag, skrevet af bogens redaktør, opsummerer de til rådighed værende og planlagte (i 1984) satellit/sensor-systemer og diskuterer deres potentielle anvendelse i U-lands-sammenhænge. Derefter følger gennemgange af status for mikrobølge remote sensing, for SPOT-satellitten, Spacelab Metric Camera, Coastal Zone Color Scanner (CZCS), Seasat, Modular Optoelectronic Multi-spectral Scanner (MOMS) og NOAA-systemet samt en opsummering af planerne vedr. de amerikanske satellit/sensor-systemer. Lidt ude af trit med resten af bogen afsluttes med et bidrag om geologiske anvendelser af radar-data. Gennemgangene af satellit/sensor-systemer bærer naturligvis præg af bogens alder, forældelse sker hurtigt på dette område. Egentlig analyse af problemerne forbundet med anvendelser af disse teknologier i U-lands-sammenhænge er der sjældent tale om, og de dominerende anvendelsesområder af relevans i U-lande er knapt omtalt.

*Kjeld Rasmussen*

*Dov Nir: Region as a socio-environmental system: an introduction to a systemic regional geography. (GeoJournal library, vol. 16).*

Kluwer, Dordrecht 1990. 182 s., ill. 25 cm. GBP 49.-.

Filosofien over geografis indhold og bestemmelse i verden har fået et nyt og inspirerende tilskud med Dov Nirs bog. Dov Nir er professor i environmental studies (i Jerusalem) og analyserer sig med dette udgangspunkt frem til, at den systemiske regionalgeografi må genopstå. Nu bør den dog i det væsentlige være en behandling af regionen som et system, omfattende sammenhængende elementer samfund-omverden (miljø). Tankegangen ligger nær indholdet af diskussionen i dansk geografi (fra 1960'erne og fremefter), som pegede på lignende løsninger. Fordelen er den indlysende, at "relevante" sammenhænge fremdrages. Ulempen er oftest den, at sporene kan lede i så mange retninger, at sammenhængen bliver uoverkommelig - når undtages, muligvis, situationen i "primitive" samfund/regioner. Dov Nir understøtter sine synspunkter med præsentation af eksempler som Bet Shean, Israel - dog kun gennemarbejdet i hovedtræk. Ikke alle læsere vil blive overbevist om fortræffeligheden i den systemisk-re-

gionale tilgang af omtalte bog, men den leverer en spændende diskussion og adskilligt stof til eftertanke. I hvert fald til de geografer, der endnu ikke er stivnet i en enkeltdisciplin eller i "ren" økonomi eller økologi.

*Sofus Christiansen*

*Per Grau Møller: Fra landsby til soveby: Landbebyggelsen og dens økonomiske og kulturlandskabelige forudsætninger på Fyn 1770-1965. (Odense University studies in history and social sciences, vol. 117).*

Odense Universitetsforlag, Odense 1990. 486 s., ill. 23 cm. DKK 298.-.

Denne gedigne licentiatafhandling handler om landbebyggelsen på Fyn 1770-1965. Forfatteren er tilknyttet kartografisk Dokumentationscenter ved Historisk Institut, Odense Universitet, af hvilket afhandlingen bærer præg. Den er historisk og arkæologisk orienteret. Selv om den bevæger sig dybt ind i fagområder af kultur-geografisk karakter, kan man ikke sige, at det dertil knyttede teoretiske grundlag indgår med særlig vægt. Viggo Hansens disputats medtages fx ikke i afhandlingens basis. - Datamaterialet er især statistik om hartkorn og ejendomsskyld, men også topografiske værker og mere almen statistik anvendes. De statistiske grundelementer er antallet af gårde og huse og deres størrelse målt i jordtilliggendet. Afhandlingen præsenterer datamateriale i mængder af gode tabeller, korogrammer og kort, som også behandles tekstmæssigt. Den statistiske enhed er almindeligvis sognet. - Bogen beskriver landdistrikternes udvikling på landsplan og behandler den fynske udvikling mere dybtgående. Egentlig er det beskrivelsen af udviklingen, der er det bærende, men der gøres også gode forsøg på at forklare denne med en vifte af variable, især om samfundsmæssig udvikling. Det er en spændende periode, der studeres, og bogen har værdi, fordi den enkelt men omfattende beskriver, hvordan den fynske landbebyggelse er vokset dramatisk og forandret strukturelt. Fra 1700-tallets landsby-dominerede billede når man næsten til nutiden, hvor billedet også omfatter fritliggende gårde og huse, husmandskolonier, rurale byer og ikke-agrar bebyggelse. Fra et enkelt geometrisk mønster til et indviklet mønster præget af vekslende grad af udfyldning. De forklaringer, der inddrages, omfatter befolkningsudvikling,

naturforhold, driften, afgifter, besiddelsesforhold, handel, transport og arbejdsmarkedets udvikling.

*Christian Wichmann Matthiessen*

*Urbanization in history: a process of dynamic interactions. Ed. by Ad van der Woude, Akira Hayami, Jan de Vries.*

Clarendon, Oxford 1990. XIV, 371 s. 24 cm. GBP 40.-.

Det historiske urbaniseringsforløb beskrives og analyseres på demografisk basis i denne gedigne bog. Den er resultatet af en konference om "Urbanization and Population Dynamics in History". Den er skrevet af en internationalt sammensat gruppe af videnskabsmænd og retter sig mod et publikum af forskere og videregående studerende. Under den brede betegnelse urbanisering behandles byhierarkier, bysystemets netværk, sammenhænge mellem by og land, migrationer og demografiske strukturer. - Bogen er data orienteret og fokuserer som følge deraf på de sidste tre århundreders udvikling. Trods valget af temaer for bogens kapitler omhandler disse overvejende forhold i enkelte nationer. Enkelte bevæger sig dog ind på vanskelige sammenligninger, og det tilføjer bogen en spændende dimension. Emnet behandles gedigent, og bogen vil interessere demografer, historikere, geografer og økonomer.

*Christian Wichmann Matthiessen*

*The silent countdown: essays in European environmental history. Eds.: P. Brimblecombe & C. Pfister.*

Springer, Berlin 1990. X, 265 s., ill. 25 cm. DEM 128.-.

"The Silent Count-Down" er en samling af artikler omhandlende miljøhistorie udgivet af den nystartede "European Association for Environmental History". Den er opdelt i fire afsnit: Holistic Conceptions, Agricultural and Sylvicultural Impacts, Urban and Industrial Impacts og Environmental Consciousness. Bogens begrebsverden er ikke nogen overraskelse for danske geografer, men de enkelte cases med miljøudvikling som følge af kulturpåvirkning er interessant læsning. Som uundgåeligt ved en bog bestående af specifikke enkeltbidrag savnes mere samlende vurderinger. Miljøskader får megen vægt,

mens man lettere overser, at miljøændringer ikke kan undgås med den uhyrlige overbefolkning med vor art, der har fundet sted. Bogen er en broget og spændende introduktion til facetter af europæisk miljøhistorie.

Sofus Christiansen

*Teaching Geography in higher education: a manual of good practice. John R. Gold et al. (Institute of British Geographers special publications series, 24).*

Blackwell, Oxford 1991. 262 s., 25 cm. GBP 40.-.

En bog, der ikke handler om geografi, men om hvordan man underviser i geografi, og endda på højt niveau som eksempelvis kan være universitetet. Den indeholder ikke nogen nye revolutionerende undervisningsformer, men gennemgår på en fornuftig og til tider inspirerende måde de gængse former: forelæsning, feltarbejde, øvelser, projektarbejde, diskussionsbaseret undervisning (som fejlagtigt på GI også kaldes øvelser, selv om det pædagogiske princip er et ganske andet), samt den computerbaserede undervisning og indlæring. Desuden er der udmærkede afsnit om kursevaluering og -forbedring samt retningslinjer for udarbejdelse af geografiske curricula.- Tell me, I forgot. Show me, I remember. Involve me, I understand. Dette kinesiske ordsprog, som citeres fra bogen, viser meget klart de forskellige undervisningsformers kvaliteter. Det forleder dog ikke forfatterne til at rakke forelæsningen ned som en forældet og uanvendelig form. Forelæsninger har visse fordele, når deres emne vælges med omhu, i forbindelse med den øvrige undervisning. Desuden forudsætter det klart, at forelæseren kender de elementære teknikker, eller regler der skal overholdes, når en forelæsning skal fyres af. Jeg har hørt en kendt dansk forelæser sige, at folk kun kan koncentrere sig i 6 minutter ad gangen, derefter skal der ikke være pause, men en slags tomgang, der kan bruges til af resumere, fortælle morsomheder, eller kort sagt at lade op til de følgende seks minutter med koncentreret fagligt input. Forfatterne til bogen er optimistiske og mener, at den koncentrerede periode kan strækkes til hele 20 minutter. Måske. Forelæsningskapitlet slutter med tyve gode råd til en god forelæsning, efterfulgt af tretten gode råd. Tankevækkende at læse.- Litteratur om undervisningens form er et sjældent fænomen blandt universitetsgeografer.

Rettere: et alt for sjældent fænomen. Ikke des mindre ses mange tegn på, at både de enkelte timeforløb og de større faglige enheder (eksempelvis hele første års undervisning) kunne vinde ved en større pædagogisk indsats. Alle undervisere kan sikkert finde inspiration og gode vink i denne udmærkede bog.

Rolf Guttesen

*Peter Haggett: The geographer's art.*

Blackwell, Oxford 1990. XVIII, 219 s., ill. 23 cm. GBP 25.-.

Peter Haggetts bog om geografens kunst er et meget personligt forment causeri over den moderne geografis forskning og over de geografer, der har formet den. Den handler dybest set om geografers måde at se orden i kaos på - med kortet som vigtigste værktøj - og om geograferne i Haggetts liv. De to hoveddele giver forfatteren selv overskrifterne: *The Search* (Geography Through the Looking Glass) og *The Searchers* (Geographers Through the Looking Glass). Eftersom Haggett selv har spillet en betydelig rolle ved udviklingen af den moderne, kvantitative geografi, kommer man meget tæt på udviklingen og dens mennesker i den meget spændende bog. Det er en krævende bog at læse, men den er det værd.

Sofus Christiansen

*Arild Holt-Jensen: Geografiens indhold og metoder. 2. utg.*

Universitetsforlaget, Oslo 1990. 249 s., ill. 22 cm. Pris ikke oplyst.

Som indføring i geografens metoder og fagindhold fremstår Arild Holt-Jensens bog stadig som Nordens bedste. I den foreliggende, ny udgave er der foretaget en række korrektioner og forbedringer, og der er en ajourført oversigt over nordiske geografiske instruktioner. Det kan næppe undre, at jeg finder økologisk systemisk geografi noget stedmoderligt behandlet: Alligevel anbefales bogen på det bedste til alle geografer.

Sofus Christiansen

*The national atlas of Japan. Comp. by Geographical Survey Institute. Rev. ed.*

Japan Map Center, Tokyo 1990. 218 s., kort. 60 cm. JPY 98.000.-.

Det foreliggende atlas over Japan er simpelthen det mest omfattende nationalatlas, der er produceret til dato. Det er ikke bare fysisk, at dette atlas er imponerende, selv om det med sine 218 sider i A2 (A to

format fylder ganske meget, men også med sin kvalitet, det være sig med hensyn til udførelse i trykningsmæssig henseende og i faglig forstand.- Atlaset dækker selvfølgelig et fantastisk område. Alle standardkort er der naturligvis, men der er oven i købet blevet plads til ekstra. Et eksempel: Klimatet skildres som sig hør og bør med fordeling af temperaturer, nedbør, vind, skydække, solskinstimer osv., men der bliver sandelig også plads til "gennemsnitlig dato for første årlige observation af kålsommerfuglen"! - Det er ikke rimeligt i en anmeldelse at bringe hele indholdsfortegnelsen, selv om det kunne være fristende, men den omfatter vel omkring 500 kort, dækkende såvel fysiske som sociale og økonomiske forhold. Nogle af de beskrevne områder er af karakter som vanligt set i nationale atlas, men på en del områder opviser interessante, specielle fænomener. Til disse hører gennemgangen af fx de seismiske, der her ses så velillustreret, at man får en overraskende fornemmelse af dem fra et område, der er tilstrækkeligt undersøgt dertil. På samme måde er jordskorpebevægelser gjort til genstand for en behandling, der må vække interesse.- Størsteparten af atlas beskriver imidlertid befolkning og næringsliv. Der er en masse solid information at hente om alle disse emners afskygninger i alle facetter. Tilsyneladende har man i Japan ladet hånt om snart sagt alle vanskeligheder ved udarbejdelse af et nationalt atlas, og de er mangel. Nogle af dem har man dog ikke helt kunnet komme udenom, fx at det tager tid at udarbejde et atlas. Forældelse er en konstant trussel. De fleste kort er derfor fra 1985.- Man kan selvfølgelig også anke over andre ting. Fx indeholder det udmærkede landbrugsafsnit ikke kort over udbytter i fx ton pr. ha, men kun i værdier - hvilke jo ikke siger andre end japanere ret meget. Denne og andre indvendinger må dog helt forstumme i forhold til den pragtpræstation, atlaset repræsenterer. Der er sat en ny standard for nationale atlas med dette værk.

Sofus Christiansen

*European wind atlas. Eds.: Ib Troen and Erik Lundtang Petersen. Publ. for the Commission of the European Communities. Directorate-General for Science, Research and development.*

Risø National Laboratory, Roskilde 1989. 656 s. & 1 diskette i lomme, ill. 31 cm. DKR 875.- + moms.